

BBABAC
BACHELOROPPGAVE

Utvikling av resiliens hos utsatte barn og unge

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

UIS VÅR 2023

Kandidatnummer: 6509

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1. Bakgrunn for tema	3
1.2. Presentasjon av problemstilling	3
1.3. Begrepsavklaringer	4
1.3.1. Sosialiseringens arena	4
1.3.2. Resiliens	4
1.3.3. Risiko	4
1.3.4. Beskyttelsesfaktorer	5
1.4. Formål med oppgaven	5
2. TEORI	6
2.1. Resiliens	6
2.1.1. Systemteoretisk perspektiv	6
2.1.2. Utviklingsøkologisk modell	7
2.1.3. Trygg tilknytning	8
2.2. Risiko og beskyttelsesfaktorer	8
2.3. Sosial støtte og tilhørighet	9
2.3.1. Salutogenese og Sence of Coherence	10
2.4. Heterogenitet og selvbilde	10
3. METODE	12
3.1. Hva er metode?	12
3.2. Litteraturstudie som metode	12
3.3. Kildekritikk og studiens troverdighet	12
3.3.1. Inklusjon- og eksklusjonskriterier	13
3.4. Presentasjon av utvalg	13
3.5. Kritisk vurdering av forskningsartiklene	14
3.6. Tematisk analyse	15
3.7. Presentasjon av forskningsartiklene	15
3.8. Oversiktstabell	18
4. DRØFTING	20
4.1. Resiliensfremmede faktorer	20
4.1.1. Barnets håndtering av motgang	20
4.1.2. Psykisk helse og selvbilde	21
4.1.3. Miljø	23
4.1.4. Individuell tilpasning	24

<i>4.1.5. Sosial støtte og relasjon</i>	25
5. AVSLUTNING	27
LITTERATURLISTE	28

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn for tema

I denne bacheloroppgaven legges fokuset på resiliens og hvordan sosialiseringarenaer rundt barn og unge kan bidra til utviklingen av resiliens. Resiliens, som er et annet ord for «motstandsdyktighet», handler om mennesker som til tross for påkjenninger og opplevd risiko klarer seg godt og beholder en psykisk styrke (Kennair, 2022).

Barnevernet skal sikre at barn som vokser opp og lever under skadelige forhold mottar nødvendig hjelp og omsorg til rett tid for å unngå blant annet psykiske problemer (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 19). For at barnevernet skal kunne tilby barnet rett hjelp til rett tid, er barnevernet avhengig av kompetanse om omsorgssituasjon og beskyttelsesfaktorene rundt barnet. Jeg ser derfor resiliens som et svært relevant begrep innenfor barnevernet, da barnevernet i stor grad arbeider med utsatte barn og unge som lever under skadelige forhold. Utsatte barn og unge som har opplevd risikable omsorgsforhold som blant annet grov omsorgssvikt eller seksuelle overgrep, har økt sannsynlighet til å utvikle psykiske problemer (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 74). Barn med like utgangspunkt kan utvikle seg veldig ulikt. Jeg ønsker med dette å undersøke nærmere hvilke beskyttelsesfaktorer i barn og unge sine sosialiseringarenaer som kan bidra til å skape motstandsdyktighet.

Bakgrunnen for valget av resiliens som tema kommer av personlig nysgjerrighet og faglig interesse etter praksisperioden jeg hadde i barneverntjenesten andre året på barnevernsstudiet. Jeg opplevde at det var lite fokus og kompetanse om hvordan fremme resiliens. Praksisperioden som jeg tilbrakte i barneverntjenesten var det mye snakk om å kartlegge beskyttelses- og risikofaktorer og veie de opp mot hverandre, men det var lite snakk om resiliens og forebygging mot utvikling av psykiske problemer hos utsatte barn og unge.

På bakgrunn av min interesse om hvorfor noen barn klarer seg godt til tross for risiko, har jeg valgt å se nærmere på hva som skal til for å utvikle resiliens. Formålet med denne oppgaven er dermed å belyse problemstillingen ut ifra hva ulike sosialiseringarenaer kan gjøre for å bidra til forebygging og utvikling av resiliens hos risikoutsatte barn og unge.

1.2. Presentasjon av problemstilling

Jeg har valgt følgende problemstilling for bacheloroppgave:

«Hvordan barnas sosialiseringsarenaer kan bidra til utvikling av resiliens»

Videre skal jeg ta for meg relevant teori i forhold til problemstilling. Deretter skal jeg belyse problemstilling ut ifra litteraturstudie som metode, med utgangspunkt i tre valgte fagfelleverderte vitenskapelige artikler.

1.3. Begrepsavklaringer

I denne delen av oppgaven skal gjøre rede for de mest sentrale og relevante begrepene som vil bli brukt gjennom hele oppgaven. For å besvare problemstilling skal jeg ta for meg begrepene sosialiseringsarena, resiliens, risiko- og beskyttelsesfaktorer

1.3.1. Sosialiseringsarena

Kvello (2013) definerer sosialiseringsarena som en fellesbetegnelse for steder der sosialisering finner sted. Videre poengterer Kvello at sosialiseringsarenaer er både fysiske steder som fritidsaktiviteter, barnehage og skole, men at mye av sosialiseringen i dag også foregår på internett som i virtuelle rom og på sosiale medier (s. 204).

1.3.2. Resiliens

Resiliens handler om barns utvikling av god fungering og motstandskraft mot å utvikle psykiske problemer, til tross for å ha opplevd risiko (Borge, 2018, s. 17). Rutter (Borge, 2018, s. 20) definerer resiliens som en prosess som bidrar til at barns utvikling når et tilfredsstillende resultat, til tross for opplevelse av alvorlige situasjoner som innebærer en stor risiko for utvikling av problemer eller avvik. Til tross for opplevelse av sterk belastning eller annen risiko, vil barnet utvikle seg godt. Barn som opplever eller har opplevd kriser og truende omgivelser vil i stor grad reagere og utvikle seg ulikt til tross for samme utgangspunkt. Utviklingen av resiliens baserer seg på både individuelle og sosiale faktorer, der barnets egenskaper kobles opp mot miljøet rundt (Borge, 2018, s. 18).

1.3.3. Risiko

Risiko er i denne sammenhengen en forutsetning av resiliens, og kan forstås som påkjenninger, fare eller tap under oppvekstmiljø (Borge, 2018, s. 69). Opplevelse av samme type risiko kan oppleves veldig ulikt, da blant annet biologiske forhold, miljø og personlighet har påvirkning på hvert enkelt barn. Risikofaktorer er faktorer som innebærer negativ

belastning hos barnet, som omsorgssvikt, mishandling og foreldres alkoholmisbruk/psykiske helse (Borge, 2018, s. 72)

1.3.4. Beskyttelsesfaktorer

Beskyttelsesfaktorer er faktorer i et liv som kan bidra til å redusere virkningene som kan oppstå etter opplevelse av risiko, og bidra til at barnet bygger mestring og selvtillit (Borge, 2018, s. 71). Beskyttelsesfaktorer kan være foreldrenes egenskaper til å se, møte og gi anerkjennelse til barnet, et trygt omsorgs- og oppvekstmiljø, og egenskaper hos barnet. Beskyttelsesfaktorer vil derfor være en viktig del av utvikling av resiliens hos barnet, og beskyttelsesfaktorer vil på lik linje som risikofaktorer påvirke barns utvikling.

1.4. Formål med oppgaven

Resiliens er et svært omfattende tema, noe som har gjort at det har vært nødvendig med en avgrensning. Formålet med denne oppgaven, er å skape ny kunnskap om hvordan sosialiseringarenaer kan bidra med å fremme resiliens hos utsatte barn og unge. Dette skal jeg diskutere på bakgrunn av mine funn.

2. TEORI

I denne delen av oppgaven skal jeg se nærmere på relevante teorier jeg har vurdert som kan være bidragsgivende for å belyse oppgavens problemstilling og som er med på å danne grunnlaget for oppgaven.

2.1. Resiliens

Som det ble gjort rede for i begrepsavklaringen, er resiliens et begrep som omhandler barn som til tross for risiko, klarer seg godt uten å utvikle psykiske problemer. Hensikten med resiliensbegrepet er å forstå hvorfor noen barn blir motstandsdyktige og dermed ikke utvikler psykiske problemer, dette til tross for vedvarende og alvorlige påkjenninger og miljøforhold (Borge, 201, s. 39-40).

Resiliens og *resilient* er viktig å skille da det ikke er synonymmer. *Resilient* er mer et personlighetstrekk. Det trekker frem det som er «i barnet», gjerne barnets personlige egenskaper, i motsetning til *resiliens* som handler om komplekse samspill mellom mennesker og risikofylte omgivelser, og kobler barnets egenskaper til miljøet rundt (Borge, 2018, s 18). *Resiliens* er ikke noe som oppstår av seg selv, og vil være ulikt da både individuelle og sosiale faktorer spiller inn. Dette kan forklares gjennom egenskaper til hvert enkelt individ og kommer som et resultat av samspill mellom barnet og de systemene barnet er del av (Borge, 2018, s. 24). Systemer som barnet er del av kan være både kommune, familie, barnehage, skole og fritidsaktiviteter.

2.1.1. Systemteoretisk perspektiv

Resiliens som teori handler i stor grad om å se på beskyttelsesfaktorer i ulike systemer hos hvert enkelt individ, som miljø, familie, venner og kultur. Ved å ta utgangspunkt i et systemteoretisk perspektiv, vil det i stor grad handle om å se sammenhengen mellom individ, samfunn og kontekst (Hutchinson & Oltedal 2017, s. 143). Det handler om å se hvert enkelt barn i kontekst, noe som kan bidra med å øke forståelsen rundt påvirkningen samfunnet og de personene rundt har på barnet og barnets utvikling (Hutchinson & Oltedal 2017, s. 142). Sett i lys av *resiliens*, vil fokuset være på faktorer rundt barnet som kan være med på å styrke utviklingen av motstandsdyktigheten rundt barnet selv. Et barn er daglig omgitt av sosiale systemer som forholder seg til ulike normer og verdier. Normer og verdier tar for seg hva som er akseptabelt og ikke, noe som gjør at utvikling av *resiliens* bør forstås innenfor de

miljømessige rammene og anses som kontekstavhengig (Panter-Brick & Leckman, 2013). Det vil si at utviklingen av resiliens påvirkes av de miljømessige rammene rundt hvert enkelt individ, samtidig som definisjonen av «å klare seg godt» vil være opp til hvert enkelt individ og består av subjektive bedømmelser.

2.1.2. *Utviklingsøkologisk modell*

Bronfenbrenner er kjent for sin systematiske og subjektive modell, en utviklingsøkologisk modell som tar for seg individers sosialisering og påvirkning på mikro-, meso-, ekso-, og makrosystem. At det er en systematisk modell vil si at alle leddene er gjensidig avhengig av hverandre. Modellen til Bronfenbrenner ser sammenhengen mellom barns oppvekstmiljø og deres personlige utvikling, og tar for seg hvordan man sosialiseres inn i samfunnet og kulturen man er del av (Bjørknes et al., 2018, s. 29 og 80). Bronfenbrenner legger vekt på forståelsen av den gjensidige påvirkningen mellom individ og omgivelsene (Bjørknes et al., 2018, s. 87).

Mikrosystemet som er det første nivået i modellen, tar for seg de menneskene og det miljøet det enkelte barnet påvirkes av. Her finner vi blant annet familie og nære venner. Videre kommer *mesosystemet* som dreier seg om å skape forbindelser, samspill og relasjoner mellom sentrale mikrosystemer. Mesosystemet omfatter samspill og forhold mellom ulike miljø barnet er del av, som forholdet mellom hjem og skole (Bronfenbrenner, 2005, s. 80).

Eksosystemet som er neste nivå, tar for seg de arenaene som barnet gjerne selv ikke tar del i, men som allikevel påvirker barnet (Bronfenbrenner, 2005, s. 46). Dette kan være foreldres arbeidsplass. Det siste nivået i modellen er *makrosystemet*. Makrosystemet omhandler samfunnets kultur, politikk og ulike lovverk (Bjørknes et al., 2018, s. 88). Et barn påvirkes av alt og alle rundt seg, dette gjør at også at betingelser på samfunnsnivå vil ha betydning for barnets utvikling.

I sin helhet bygger Bronfenbrenner sin modell seg på en positiv holdning til menneskets utviklingsmuligheter og baserer seg på hvordan hvert enkelt individ påvirkes og utvikles i relasjon og miljø (Olsen & Traavik, 2010, s. 67-68). Vi finner relasjon i alle de fire systemene, og utvikling av gode relasjoner henger sammen med trygg tilknytning (Olsen & Traavik, 2010, s. 69).

2.1.3. Trygg tilknytning

En av de viktigste resiliensfaktorene Olsen og Traavik (2010) påpeker, er det å ha «en varm og støttende relasjon til minst én av foreldrene eller til en annen signifikant person i nær familie eller i nettverket», og at foreldrene evner grensesetting og dagligdagse forventinger (Olsen & Traavik, 2010, s. 48). Trygg og god relasjon skaper trygg tilknytning som kan være avgjørende for barnets utvikling av resiliens, men tilknytning er et relasjonelt begrep. Tilknytning er ikke en egenskap barnet blir født med, men et resultat av fysisk og følelsesmessig omsorg barnet får fra omsorgspersoner som utgjør relasjon og utvikling av trygg eller utrygg tilknytning (Solheim, 2013, s. 101). Allerede i tidlig alder danner barn relasjoner med viktige voksne, som er barnets omsorgspersoner. «Manglende tilknytning til de viktige voksne vil for eksempel kunne gi økt risiko for senere psykiske helseproblemer» (Olsen & Traavik, 2010, s. 28). De viktige voksne finner vi gjerne på mikro- og mesonivå, der gode relasjoner er viktige beskyttelsesfaktorer for utvikling av resiliens. Gode relasjoner kan vi se i sammenheng med trygg tilknytning (Olsen & Traavik, 2010, s. 69). John Bowlby tok for seg trygg tilknytning i sin tilknytningsteori, der han tar for seg viktigheten av voksnes anerkjennelse av barn (Olsen & Traavik, 2010, s. 69). Videre hevdet Bowlby at «barnet har en medfødt evne til å skape emosjonelle bånd til andre mennesker» (Olsen & Traavik, 2010, s. 69). Viktigheten av trygg tilknytningen mellom barn og omsorgspersoner, er muligheten barnet har til å søke trøst, nærhet og beskyttelse som kan være avgjørende for utvikling av resiliens under opplevelse av risiko.

2.2. Risiko og beskyttelsesfaktorer

Som tidligere nevnt i oppgaven, er risiko en forutsetning for resiliens. Risikofaktorer kan være både medfødt eller noe et barn utsettes for og kan i stor grad påvirke barnets utvikling (Bunkholdt & Kvaran, 2019 s.74). Det kan dreie seg om medfødt risiko som alvorlige funksjonshemninger, eller utsatt risiko som omsorgssvikt eller seksuelle overgrep. Barn eksponeres gjerne for risikofaktorer som ikke direkte er knyttet til dem selv, men som de eksponeres for via oppvekstmiljø (Kvello, 2013, s. 221). Barnet er derfor helt avhengig av beskyttelsesfaktorer for å dempe risikoen for utvikling av psykiske vansker.

Opplevelse av risiko kan oppleves parallelt, der flere risikofaktorer samtidig utgjør større risiko for barnet. Dette kalles *kumulativ risiko* og øker sjansen for uheldige konsekvenser for barnets utvikling. Et barn som lever med en eller to risikofaktorer vil ha større sjanse til å klare seg bedre enn barn som lever med tre eller flere risikofaktorer (Kvello, 2013, s. 221).

Desto flere og alvorlige risikofaktorer, desto større er sannsynligheten for en negativ utvikling hos barnet. Dersom barnets tilgang til beskyttelsesfaktorer er få kan det være nødvendig med bistand, som fra barnevernstjenesten (Kvello, 2013, s. 221). Kvello (2013) peker ut spesielt to beskyttelsesfaktorer: «god omsorg fra foreldre» og «god sosial kompetanse hos barnet» som mer virksomme overfor mange risikofaktorer.

Barns sosialiseringsarenaer kan være både en risiko- og en beskyttelsesfaktor for barns utvikling. Rikelig med kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer ved sosialiseringsarenaer, kan bidra til at de ansatte kan klare å bistå barn som er risikoutsatt. Det kan bidra til økt forståelse om hvordan barn og unge har det (Kvello, 2013, s. 224). Sosialiseringsarenaene som barnehage, skole og fritidsaktiviteter kan oppleves som risikofaktorer dersom det blant annet er dårlig struktur, tilrettelegging og rutiner, dårlig samarbeid og kommunikasjon mellom de ansatte, mellom ansatte og barn og/eller kulturforskjeller (Kvello, 2013, s. 224). Store kulturforskjeller kan være utfordrende da det gjerne stilles ulike forventninger og krav hos arena og det enkelte barn/familie. Det gjør at det er lett å bli ekskludert da de ansatte gjerne ikke har kunnskap og kompetanse omkring gitt kultur.

2.3. Sosial støtte og tilhørighet

Sosial støtte og tilhørighet er viktige beskyttelsesfaktorer da resiliens ikke kun knyttes opp mot personlighetstrekk, men da det også utvikles sammen med andre (Borge, 2018, s. 261). I risikosituasjoner kan vennskap med jevnaldrende gi sosial støtte og bidra som en beskyttende faktor (Borge, 2018 s. 142). Sosial støtte som en beskyttende faktorer, presenterte Cohen og Wills (1985, s. 310) gjennom en modell de kalte «The buffering model». Modellen viser at sosial støtte fra sine nærmeste kan bidra til at en blir mer rustet til å håndtere og regulere stress som oppstår i belastende og vanskelige situasjoner. Cohen og Wills viser til at det er flere studier som knytter sosial støtte til psykisk helseutfall, der utfallet av den psykiske helsen kan påvirkes negativt dersom det er mangel på sosiale relasjoner. Det vises også til sosial støtte som positivt helseutfall dersom det ligger til grunn for støttende sosiale kontakter som venner og familie som kan bidra til å unngå negative opplevelser, bidra til stabilitet og anerkjennelse av egenverd (Cohen & Wills, 1985, s. 311). Trygge relasjoner, tilhørighet og tilknytning til familie, venner og andre viktige voksne gjennom hele livsløpet, danner et sosialt grunnlag. Det sosiale grunnlaget kan være avgjørende for utviklingen av resiliens, der man gjennom sosiale samspill skaper sin egen resiliensutvikling (Borge, 2018, s. 212).

2.3.1. *Salutogenese og Sence of Coherence*

Sosial støtte beskriver Aron Antonovsky som en generell motstandsressurs som kan være avgjørende for utvikling av senskader etter opplevelse av risiko og traumer (Hagen et al., 2016, s. 39). Antonovsky var opptatt av å rette fokuset mot hva som bidrar til utvikling og mestring av god helse enn hva som bidrar til dårlig helse, til tross for risiko (Hagen et al., 2016, s. 39). Dette var Antonovsky sin teori om salutogenese, som baserer seg på å forklare god folkehelse ved hjelp av bant annet sosial støtte (Borge, 2018, s. 39). I motsetning til resiliens som er mer individfokustert, er teorien om salutogenese rettet mer mot samfunnsperspektiv; interaksjon mellom menneskers helse og samfunn (Borge, 2018, s. 30). Teorien illustrerer en helhetlig oppfattelse av verden, ved å se på sammenhengen mellom individ og samfunn. Ut ifra teorien om salutogenese, utviklet Antonovsky begrepet *sence of coherence*, som på norsk er oversatt til *opplevelse av sammenheng*. OAS som er den norske forkortelsen av begrepet, vil bli brukt i resten av oppgaven. OAS forklarer opplevelsen av sammenhengen mellom risikofaktorer og utvikling av sykdom (Borge, 2018, s. 31), der en gjennom å erfare at den kompetansen man har tilegnet seg, er tilstrekkelig for å kunne klare å løse utfordringer og problemer man møter. OAS er bygget på de tre komponentene håndterbarhet, mening og forståelse. Håndterbarhet er en kognitiv komponent som omhandler i hvor stor grad man finner løsning på problemer andre finner håpløse. Mening, som er den mest sentrale komponenten, handler om det som er meningsfullt og motiverende for individets tilfredsstillelse både kognitivt og emosjonelt. Den siste komponenten i OAS om forståelse, handler om hvordan hvert enkelt individ forstår sine egne følelser (Borge, 2018, s. 31).

2.4. Heterogenitet og selvbilde

Heterogenitet og selvbildet er sentralt innenfor resiliensteorien. Barn som opplever samme type risiko, vil vise ulike reaksjoner ut ifra individuelle egenskaper til tross for samme påkjenning (Borge, 2018, s. 21). Dette kalles heterogenitet. Heterogenitet baserer seg på barnas ulike reaksjoner, til tross for å oppleve samme alvorlige påkjenning eller risiko. Både miljøpåvirkning og individuelle forskjeller, samt genetikk, er faktorer som spiller inn i barnets reaksjonsmåte (Borge, s. 2018, s. 53). Selvbildet er et sentralt individuelt kjennetegn som på samme måte som resiliens påvirkes og utvikles gjennom sosial sammenheng, og justeres gjennom reaksjoner fra andre (Borge, 2018, s. 49).

Selvbildet er en viktig individuell resiliensfaktor, og er sentralt for god fungering (Borge, 2018, s. 49). Et godt selvbilde kan fungere som en beskyttelsesfaktor og bidra til utvikling av

følelsesmessig resiliens og fremme selvstendighet (Borge, 2018, s. 49). Det vil si at et barn med et dårlig selvbilde, har et dårligere utgangspunkt og vil reagere ulikt i forhold til barn med et godt selvbilde til tross for opplevelse av samme alvorlige påkjenning. Dersom barnet har dårlig relasjoner og samspill med familie venner eller andre viktige voksne, vil være en alvorlig risikofaktor og selvbildet svekkes (Borge, 2018, s. 85). Et barn er med andre ord avhengig av gode relasjoner der det får ros og anerkjennelse som bidrar til å øke troen på seg selv for å utvikle et godt selvbilde, som bidrar til at risiko blir enklere å håndtere (Borge, 2018, s. 85).

3. METODE

3.1 Hva er metode?

Metode er et verktøy vi tar i bruk for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap, og fungerer som et hjelpemiddel til å samle inn relevant data i forhold til noe vi ønsker å undersøke (Dalland, 2021, s. 53 og 54). Ulike metoder som litteraturstudie, kvalitativ- og kvantitativmetode benyttes til å belyse eller argumentere for oppgaves problemstilling. Bruk av metode kan være et godt hjelpemiddel til å innhente data og informasjon som en trenger i en undersøkelse eller forskning, der metodevalget gir ulik tilnærming til problemstillingen (Dalland, 2021, s. 54). Valg av metoden som benyttes i en oppgave, kan baseres på ulike momenter og personlige preferanser. Tid og ressurser kan være avgjørende momenter, men også problemstillingen kan være avgjørende for metodevalget. I forhold til min studie er riktig valg av metode hensiktsmessig for å innhente opplysninger som kan bidra til å belyse min problemstilling. Metodevalget for min studie falt på litteraturstudie. Valget baserte seg på mye på tid og ressurser, i den grad av mulighet til innhenting av relevante og ønskede opplysninger fra informanter jeg ikke hadde mulighet til å nå ut til.

3.2 Litteraturstudie som metode

Jeg har valgt å belyse min problemstilling ved hjelp av litteraturstudie som metode. Litteraturstudie som metode vil si å analysere allerede eksisterende forskning. Den allerede eksisterende forskningen som innhentes skal systematiseres og deretter sammenfattes og bli gjennomgått med et kritisk syn (Magnus & Bakketeig, 2002, s. 38).

Litteraturstudie som metodevalg, bidrar til at jeg får et innblikk i nyere og eksisterende forskning som handler om tema og problemstilling for min bacheloroppgave. Valget falt på litteraturstudie da jeg ønsket å få et realistisk og helhetlig spekter på det problemstillingen spør etter. For å få en mest mulig troverdig tilnærming til problemstilling, var det på mange måter problemstillingen som styrte metodevalget da muligheten til å innhente opplysninger fra relevante informanter i ønsket alder ikke var mulig å gjennomføre i forhold til kriterier oppgaven stilte. Tid og ressurser var derfor et avgjørende momenter for metodevalget.

3.3 Kildekritikk og studiens troverdighet

Kildekritikken forteller oss om troverdighet av artiklene. Det å foreta kritiske vurderinger rettet mot artiklene, innebærer at valgte artikler vurderes og karakteriseres for å avgjøre om

opplysningene er gyldige gjennom å belyse hvilke kriterier som ble benyttet i utvelgelsen av kildeutvalget (Dalland, 2020, s. 143). Bachelorens eneansvarlig stilte krav til at artiklene skulle være fagfelleverderte, og ikke eldre enn fem år gamle. Kildekritikken forteller oss om funnet av de publiserte fagfelleverderte artiklene er relevante og gir troverdighet, dette gjennom en søkeprosess. Jeg foretar kildekritikken i punkt 3.5.

I oppgaven har jeg valgt Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell, «The Buffering Model», Bowlby sin teori om tilknytning og Antonovsky sin teori om salutogenese og OAS. Dette er teorier jeg tenker kan være med på å bidra til en bedre forståelse om hva sosialiseringarenaene kan bidra med for å fremme resiliens hos utsatte barn og unge. Teoriene legger vekt på faktorer som kan være resiliensfremmede både på individ- og systemnivå.

3.3.1 Inklusjon- og eksklusjonskriterier

I søkeprosessen var det nødvendig med inklusjon- og eksklusjonskriterier for å tydeliggjøre og avgrense søket og mengden litteratur, for å finne relevante artikler som kunne bidra til å besvare problemstillingen min på best mulig måte (Støren, 2013, s. 60). I forkant av søket etter artikler, visste jeg at søket måtte avgrenses da oppgaven stilte noen krav. Kravene baserte seg på at artiklene skulle være fagfelleverderte og ikke eldre enn fem år.

Eksklusjonskriterier utelukket artikler som ikke var relevante for min oppgave. Jeg valgte å ekskludere artikler som var publisert før 2018, og som ikke var skrevet på norsk eller engelsk for å unngå misforståelser i språk og oversettelse. Inklusjonskriterier jeg valgte var artikler som var vitenskapelige og artikler som var publisert etter 2018.

3.4 Presentasjon av utvalg

Fra 16 til 30. januar 2023 gjorde jeg søkene etter fagfelleverderte vitenskapelige artikler i databasen «Idunn» og «Academic Search Premier». Ved valg av litteraturstudie som metode, ble det stilt krav om fagfelleverderte vitenskapelige artikler som ikke skulle være eldre enn fem år gamle.

Jeg startet søk etter artikler i den norske databasen Idunn med søkeordene «resiliens» OG «barn» der jeg fikk 63 treff. Jeg avgrenset søket med inklusjonskriterier der jeg valgte tidsrom «2018-2023» etter krav om at artiklene ikke skulle være eldre enn fem år, og fikk 35 treff. Jeg leste overskrifter og noen sammendrag, men resultatene var ikke relevante i forhold til min

problemstilling. Videre inkluderte jeg søkeordene «sosialiseringsarena» og «risikofaktorer», noe som ga null treff.

Ettersom den norske databasen ikke ga relevante treff i forhold til problemstilling og krav, utvidet jeg søket og gikk over til den engelske databasen «Academic Search Premier». Her oversatte jeg direkte de norske søkeordene til engelsk. «Recilience» AND «Children» ga 9003 treff, noe som gjorde at jeg måtte avgrense søket betraktelig. Jeg la til søkeordet «risk factors» og avgrenset søket med inklusjonskriteriet om tidsrom slik som i den norske databasen. Dette ga meg et resultat på 562 treff. Før jeg avgrenset søket mer, valgte jeg å lese noen overskrifter nedover. Treff nr. 9: *Beyond School Engagement: School Adaptation and Its Role in Bolstering Resilience Among Youth Who Have Been Involved with Child Welfare Services (Leonard & Gudino, 2021)* .var relevant i forhold til problemstilling, og oppfylte kravene. Deretter valgte jeg å avgrense søket med flere søkeord. I Academic Search Premier kommer det opp fler alternativer på ordene som skrives inn i søkefeltet. Jeg valgte de samme søkeordene som jeg hadde brukt, men la til alternativene som kom opp i et håp om å få færre treff: «(Resilience or resiliency or resilient) AND (children or kids or youth or child) AND (neglect or abuse or mistreat or maltreat)» ga 956 treff, noe som ga flere treff etter forrige avgrensing. Men jeg valgte å bla nedover for å se om det var noe som kunne være relevant slik som på forrige søk. Treff nr. 12: *Recilience of Yong People in Residential Care (Lukik, 2018)* oppfylte kravene og var relevant I forhold til problemstillingen min. Den siste artikkelen fant jeg via forfatters nøkkelord «recilience» fra det sistnevnte søket fikk over 8000 treff. Det var flere artikler i treffet som oppfylte kravene, og jeg endte opp med treff nr. 41 som siste artikkel: *Role of the arts in the life an mental health of young people that participate in artistic organizations in Colombia (Gómez-Restrepo et al., 2022)*.

3.5 Kritisk vurdering av forskningsartiklene

Problemstillingen min tar utgangspunkt i temaene resiliens og sosialiseringsarena. Det var enkelt å finne forskningsartikler som handlet om resiliens, men jeg opplevde det utfordrende å finne artikler som tok for seg begge temaene i samme forskning. Dermed valgte jeg å basere søkene mine på resiliens i ulike typer arenaer, noe jeg har valgt å se på som interessant da det kan bidra til å få frem ulik vinkling av resiliensutvikling hos barn og unge. Videre baserte jeg søkene mine på resiliens, barn og beskyttelses- og risikofaktorer, og fant forskningsartikler som baserte seg på barns utvikling av resiliens i ulike sosialiseringsarenaer. Selv om jeg ikke brukte ordet «sosialiseringsarena» i søkeprosessen, anser jeg likevel de valgte

forskningsartiklene som relevante da de kan underbygges relevant teori og bidra til å belyse problemstillingen min. Videre ønsket jeg at de vitenskapelige artiklene skulle være mest mulig generaliserbare, som vil si at de skulle være gjeldene for flere enn kun de som tok del i studiene (Dalland, 2020, s. 246). For at funnene mine skulle være mest mulig generaliserbare for flest mulig, valgte jeg studier som ble gjort i ulike deler av verden og fra ulike arenaer som barn og unge sosialiseres. Kulturforskjeller og ulike oppvekstvilkår gjør at barn og unges utgangspunkt er svært ulike, uavhengig av opplevd risiko eller ikke. Resultatene i studiene bidrar til å svare på problemstilling og imøtekommer hensikten med studien i den grad av de tre artikkelens relevans til dagens samfunn. Alle forskningsartiklene viser både positive og negative sider ved de ulike sosialiseringarenaene, og viser til ulik tilnærming til hvordan sosialiseringarenaer kan bidra til utvikling av resiliens.

Det kan rettes et kritisk syn på den ene forskningsartikkelen der studien ble gjennomført digitalt under Covid-19-pandeien, og om dette svekker studiens reliabilitet og validitet. Validitet er oppgavens relevans og gyldighet, og reliabilitet er oppgavens pålitelighet, dette er viktig for oppgavens troverdighet (Dalland, 2020, s. 43). Jeg valgte likevel å ta med studien da det kan være generaliserbart ettersom Covid-19-pandemien har vært svært sentral de siste årene. De to andre artiklene viser til utprøvelse av intervjuplan og spørreskjema i forkant av undersøkelsen, dette kan bidra til å styrke oppgavens validitet.

3.6 Tematisk analyse

Jeg valgte å gjøre en tematisk analyse som en tilnærming for å identifisere sentrale temaer i de tre artiklene (Aveyard, 2019, s. 143). Jeg startet med å gjøre meg godt kjent med artiklenes mål og konklusjon, og videre lagde oppsummering av artiklenes innhold, mål og resultater. Jeg tok nøye for meg artiklenes konklusjonsdeler en etter en, for så å trekke ut relevante punkter i forhold til problemstillingen min. Videre sammenlignet jeg de tre artiklene og prøvde å finne likheter og ulikheter basert på punktene jeg trakk ut fra konklusjonsdelene og innhold. Ved hjelp av tematisk analyse kom jeg fram til hovedtemaet «resiliensfremmede faktorer», samt noen sentrale underkategorier: individuell tilpasning, miljø, psykisk helse, sosial støtte og relasjon og barnets håndtering av motgang.

3.7 Presentasjon av forskningsartiklene

Artikkel 1: *Resilience of Young People in Residential Care* (Luksík, 2018).

Sammendrag: Den første artikkelen tar for seg Ivan Luksík sin forskning om forekomsten av motgang som unge opplever i omsorgsboliger, og hvordan ungdommene mestrer motgangen som oppleves. Forskningsartikkelen starter med å definere motstandskraft som utvikler seg gjennom samspill med individer og diskuterer deretter implikasjoner for fremtidig forskning og praksis innen boligomsorg. Luksík ønsket å finne ut hva slags motgang unge i boligpleie opplever og hvordan de håndterer motgang som møtes. Studien legger også vekt på motstandsmekanismene de unge vedtar, noe som gjør forskningen relevant i forhold til problemstillingen min. Luksík startet med å identifisere og klassifisere motgang som unge møter omsorgsbolig og hvordan denne motgangen møtes. Videre tok han i bruk *Grounded Theory-metoden* for å finne ut hvordan takle motgang og sammenhengen mellom motgang og mestring. Det ble gjennomført semistrukturert intervju med 34 ungdommer fra to ulike omsorgsmiljøer, der det ble stilt åpne spørsmål til deltakerne som for det meste handlet om skole, familie, venner, håndtering av motgang, stress og press, rutiner og hobbyer. Intervjuene ble tatt opp og transkribert ordrett.

Det ble funnet store variasjoner i strategier som ble brukt for å mestre motgang hos ungdommene, blant annet en rekke individuelle strategier og mestringsstrategi der fokuset var å se fremover og ikke på å løse tidligere problemer. Individuelle strategier og tilnærminger viste seg å være svært avgjørende for å håndtere motgang, der kognitive og atferdsmessige strategier ble identifisert hos ungdommene for å finne egenskaper som utgjør resiliens. Det viste seg at kun halvparten av ungdommene i undersøkelsen var i stand til å møte motgang, og at utvikling av resiliens varierte i de ulike omsorgsboligene. Det ble ikke tatt i betraktning ulike forhold og hendelser som kunne være med å påvirke motgangen.

Artikkel 2: School Adaptation and Its Role in Bolstering Resilience Among Youth Who Have Been Involved with Child Welfare Services (Leonard & Gudino, 2021).

Sammendrag: Den neste artikkelen er en studie gjennomført av Skyler S. Leonard og Omar G. Gudino, som handler om skolens viktige beskyttende rolle i livene til utsatte barn og unge. Artikkelen tar for seg den negative effekten av mishandling i barndommen, psykiske plager, resiliens, motgang og betydningen av skole for utsatte barn og unge. I studien ble det brukt spørreskjema der det deltok 2668 barn og unge i kontakt med barnevernet for påstått mishandling. Analysen av studiens spørreskjema resulterte i en tolkning av fire ulike former for skoletilpasning; en høy generell tilpasningsgruppe, en moderat generell tilpasning med

noe dårlig oppførselsgruppe, en lav generell tilpasning med dårlig oppførselsgruppe og en lav generell tilpasning med god oppførsel og lav emosjonelt/kognitivt engasjement gruppe. Målet var å undersøke sammenhengen mellom tilpasning i skolen og relevante risikofaktorer og psykiske helseutfall, samt undersøke hvilke elevsentrerte og helhetlige tilpasninger skolen kan gjøre for barn og unge som er i kontakt med barnevernet. Barn og unge som opplever at forholdene i hjemmet ikke gir trygg tilknytning, er avhengige av andre veier for å oppnå følelse av stabilitet og trygghet. Studien viste at tilpasning i skolen kan bidra til å utvikle ferdigheter som er med på å styrke motstandskraft, som for eksempel problemløsning og sosiale ferdigheter. Videre viste studien at skolens tilpasning og beskyttelse er viktigere i utfallet av barn og unges psykiske helse enn å fokusere på alvorlighetsgrad og type mishandling som barn og unge opplever.

Artikkel 3: Role of the arts in the life and mental health of young people that participate in artistic organizations in Colombia (Gómez-Restrepo et al., 2022).

Sammendrag: I denne studien får vi et innblikk i hvordan ulike kunstneriske aktiviteter (i Bogota) kan bidra til å redusere dårlig psykiske helse og utvikle motstandsdyktighet hos unge. I forskningen ble det iverksatt seks ulike workshops med fokus på å fremme og lære ulike kunstuttrykk som blant annet sang, tegning og musikk. Aktivitetene i workshopene varierte, og det ble lagt til rette for å uttrykke seg ikke-verbalt. *Batuta Foundation* og *Familia Ayara* var to organisasjoner som bidro på workshopene med å iverksette ulike kunstneriske metoder. Det er to organisasjoner som aktivt arbeider med å forbedre barn og unges livskvalitet og gi mulighet til å kunne uttrykke seg og reflektere over problemer som påvirker dem. Ved hjelp av workshopene ble det innsamlet resultater som følge av kunstens påvirkning hos deltakerne. Det var totalt 38 deltakere som deltok i studien.

Studien fant fem temaer som kunne bidra til å forklare hvordan ulike kunstaktiviteter kunne hjelpe unge til å overvinne psykiske lidelser: 1. kunstaktivitetene åpnet for å kunne gi uttrykk for følelser, 2. kunstaktivitetene bidro til å håndtere og transformere følelser, 3. kunstaktivitetene bidro til å distrahere problemer, 4. kunstaktivitetene la til rette for sosial støtte og relasjon, og 5. kunstaktivitetene bidro til å bli kjent med egen identitet. Studien illustrerer at kunstneriske organisasjoner var en god ressurs som kunne bidra unge med å overvinne og håndtere psykisk og følelsesmessig nød. Det ble gjort funn som viste at de

kunstneriske aktivitetene var nyttig for mobilisering og uttrykk av følelser, de bidro til å håndtere psykisk stress og distraksjon fra problemer og vanskeligheter.

3.8 Oversiktstabell

Basert på den tematiske analysen jeg valgte å gjøre i forkant, valgte jeg å lage en oversiktstabell (tabell 1) for å få en enkel oversikt og oppsummering av kjennetegn ved de ulike artiklene (Aveyard, 2019, s. 143). Tabellen gir ingen opplysninger om resultat og funn i artiklene, men presenterer artiklens mål og sentrale temaer. Den første kolonnen forteller etternavnet til forfattere av artiklene og utgivelsesår. Neste kolonne tar for seg artiklens titler. Videre tar tabellen for seg hvilke metode som ble brukt i artiklens studier, respondenter og alder av respondentene. Siste kolonne beskriver sentrale temaer jeg har valgt å trekke ut fra de ulike artiklens innhold. Tabellen ga meg en enkel oversikt over de ulike artiklene og var et godt verktøy for å holde orden.

Tabell 1:

Navn og år	Tittel	Formål	Metode	Respondenter	Alder	Sentrale temaer
Luksik, 2018	Recilience of Yong People in Residential Care	Kartlegge hvordan unge mestrer og trives i omsorgsbolig og hvordan de opplever og takler motgang.	Kvalitativ metode: <i>Grounded Theory-metoden</i> (Semistrukturert intervju)	34 ungdommer: 60% kvinner og 40% men	Gjennomsnittsalder: 17 år	Motgang, risiko, motstandsdyktighet, resiliens, omsorgsbolig
Leonard & Gudino, 2021	Beyond School Engagement: School Adaptation and Its Role in Bolstering Resilience Among Youth Who Have Been Involved with Child	Kartlegge og få en bredere forståelse over risiko- og beskyttelsesfaktorer innenfor skoletilpasning hos barn som er i kontakt med barnevernet.	Kvantitativ metode: Spørreskjema	2668 ungdommer i kontakt med barnevernet etter uttalelse om mishandling	4-16 år	Barnevern, psykisk helse, omsorgssvikt og mishandling, skoletilpasning, trygg tilknytning

	Welfare Services					
Gómez- Restrepo, Casasbuena s, Ortiz- Hernández, Bird, Acosta, Restrepo, Sarmiento, Steffen & Priebe, 2022	Role of the arts in the life and mental health of young people that participate in artistic organizations in Colombia	Hvilke ressurser bruker barn og unge på å overvinne psykiske plager og bli motstandsdyktige? Målet med studien tar for seg karakteriseringen av hvordan kunstnerisk virksomhet kan bidra til å overvinne følelsesmessig nød hos unge mennesker, og hvilken rolle kunsten kan ha i forhold til den psykiske helsen.	Kvalitativ metode	38 deltakere fra to ulike kunstorganisasjoner i Bogotá.	15 - 24år	Psykisk helse, angst, depresjon, motgang, sosialiseringressurs, motstandsdyktighet/resiliens

4. DRØFTING

Ved hjelp av temaene fra den tematiske analysen, skal jeg i denne delen av oppgaven gå nærmere inn og drøfte funn i lys av teori. Ettersom oppgavens problemstilling handler om hvordan sosialiseringsarenaer kan bidra til utvikling av resiliens hos barn og unge, vil dette kapittelet svare på hva artiklene, i lys av teori, viser om individuelle og sosiale resiliensfremmede faktorer i sosialiseringsarenaene, hvordan personlige egenskaper kan bidra til utvikling av resiliens, hvordan utsatte barn og unge håndterer motgang, samt resultat av deres psykiske helse i forhold til resiliensfaktorer.

4.1. Resiliensfremmede faktorer

I de tre artiklene var det flere resiliensfremmede faktorer både på individ- og systemnivå. Det vil derfor være nødvendig å forstå resiliensfremmede faktorer både på individnivå og systemnivå, men også sammenhengen mellom individ og system. Men hva skal til for at et barn skal bli godt nok rustet til å håndtere motgang og klare seg til tross for å ha vokst opp under eller opplever risikoforhold? Både individuelle og sosiale faktorer er nødvendig for å utvikle resiliens. Et barn som har vokst opp under risikoforhold vil derfor være avhengig av både individuelle faktorer og sosiale systemer som familie, venner fritidsaktiviteter og skole for å klare seg til tross for risiko. Ettersom et barn daglig er omgitt av systemer som forholder seg til ulike normer og regler, vil det være nødvendig å forstå hvordan resiliens kan fremmes innenfor de gitte miljømessige rammene. På den andre siden vil det å kunne klare seg til tross for risiko basere seg på subjektive bedømmelser.

Et barn er avhengig av sosial støtte og relasjoner, der personlige egenskaper kommer som et resultat av samspillet mellom barnet og familie, venner, fritidsaktiviteter, skole eller andre viktige voksne. Barnet påvirkes og utvikles i relasjon og miljø (Olsen & Traavik, 2010, s. 67-68) sett i lys av Bronfenbrenner sin modell. I alle de fire nivåene i Bronfenbrenner sin modell finner vi relasjon, som igjen henger sammen med trygg tilknytning (Olsen & Traavik, 2010, s. 69). Barn som har vokst opp under risikoforhold uten sosial støtte, relasjon og trygg tilknytning, vil med andre ord ha et dårlig utgangspunkt både for videre håndtering av risiko, men også for personlig utviklingen. Men hvordan møter og håndterer barn og unge motgang som oppstår, og hvordan kan sosialiseringsarenaer bidra resiliensfremmede?

4.1.1. Barnets håndtering av motgang

I den første studien viser Luksík (2018) at risikoutsatte barn og unge står overfor mye risiko både i og utenfor omsorgsbolig. Ved opplevelse av ulik type motgang, ble det i denne studien

vist at sårbare barn og unge tok i bruk ulike strategier for å håndtere motgang. Videre ble det vist at det ble tilrettelagt for kulturell og fysisk selvrealisering ved individuell tilpasning, der motgang ble håndtert ved hjelp av egne resurser som individuelle strategier (Luksík, 2018). Et positivt resiliensfremmede tiltak omsorgsboligene hadde fokus på, var å utvikle individuelle forsvars- og mestringsstrategier for å håndtere motgang og utvikle resiliens. Videre viste Luksík (2018) i artikkel 1 at svært få av ungdommene i omsorgsboligene visste hvordan de på egenhånd skulle håndtere uønsket motgang som oppsto. I følge barn og unge i omsorgsbolig som tok del i studien, forklarte at miljøskifte og fremtid var sårbart der det gjerne oppsto motgang. De beskrev overgangene mellom hjem og bolig som krevende da det var uvisst hva som var forventet og hva som møtte de, og overgangen fra bolig til det vanlige liv som utfordrende da de gjerne ble stemplet som bråkmakere ettersom omsorgsboliger hadde dårlig rykte. Studien viste at tilpasnings- og akseptstrategier ble benyttet ved miljøskiftet fra hjem til omsorgsbolig. Individuelle strategier ble noe benyttet ved miljøskiftet, men ble i hovedsak benyttet i opplevelse av motgang i tiden der informantene befant seg i omsorgsboligen. Tilpasningsfasen ved ankomst til omsorgsbolig ser ut til å utvikle individuelle strategier og selvregulering (Luksík, 2018).

Ut ifra i teorien om salutogenese, kan de ansatte i omsorgsboligen bidra med å skape en helhetlig forståelse av sammenhengen mellom individ og miljø i miljøoverganger som barn og unge finner utfordrende, ved hjelp av sosial støtte. Mangel på sosial støtte og et dårlig selvbilde, kan være en risikofaktor i overgang fra omsorgsbolig til det vanlige liv. Gode relasjoner og sosial støtte mellom barna og de ansatte i omsorgsbolig, kan blant annet bidra til stabilitet og egenverd, der barnet blir mer rustet til å håndtere belastende og vanskelige situasjoner som oppstår (Cohen & Wills, 1985, s. 311). Uten sosial støtte og manglende tilknytting, kan gi økt risiko for utvikling av psykiske helseproblemer (Olsen & Traavik, 2010, s. 28).

4.1.2. Psykisk helse og selvbilde

Resultat av psykisk helseproblemer i forbindelse med risiko og sosialiseringsarenaer finner vi igjen i alle de tre artiklene. Artikkelen 1 viser Luksík (2018) omsorgsbolig som risikofaktor i forhold til barn og unges psykiske helse ettersom barn som plasseres i omsorgsbolig gjerne har ulike fysiske, psykososiale eller psykiske problemer. Når unge blir overlatt til seg selv etter at de forlater omsorgsboligen, er det ikke lenger noen som hjelper når hverdagslige problemer skal håndteres, hvordan en skal tilpasse seg nytt miljø, skaffe arbeid og unngå

ekskludering. En annen risiko som kan ha psykisk påkjenning i forbindelse med omsorgsbolig, er når barnet blir plassert bort fra de primære omsorgspersonene. Leonard og Gudino (2021), påpeker i artikkel 2 at alvorlighetsgrad av mishandling kan påvirke utfallet av psykisk helse. Artikkelen viser at blant annet opplevelse av seksuelle overgrep og omsorgssvikt har vist negative akademiske, kognitive og sosiale virkninger på lang sikt hos barnet. Dersom barnet ikke får riktig oppfølging eller behandling for det barnet har vært utsatt for, vil risikoen for livslange psykiske helseproblemer og vansker øke (Leonard & Gudino, 2021). Videre viser artikkelen at oppvekst i risikoforhold påvirker barnets personlige egenskaper, ved blant annet lavere grad av kognitivt skoleengasjement og akademisk kompetanse. For å forebygge akademiske prestasjoner og psykisk helse, kan trivsel og skoleengasjement være beskyttende faktorer. I artikkel 3 er utvikling av psykiske plager hos utsatte unge en del av bakgrunnen for studien, der artikkelen viser til at verdens helseorganisasjon har rapportert om at 10-20% unge har udiagnostiserte eller ubehandlede psykiske helseproblemer, og at Covid-19-pandemien har vært en forverrende faktor. Artikkelen viser sammenheng mellom spesifikke beskyttelsesfaktorer og reduksjon av psykiske helseproblemer. Funnene fra studien som ble gjort, viste at kunstaktivitet kan hjelpe unge til å håndtere psykiske problemer på ulike måter, både ved psykologisk og sosial støtte fra de rundt og følelse av tilhørighet og utvikling av sosiale ferdigheter (Gómez-Restrepo et al., 2022).

Olsen og Traavik (2010) påpeker at «en varm og støttende relasjon til minst én av foreldrene eller til en annen signifikant person i nær familie eller i nettverket» er en viktig resiliensfaktor (s. 48) som kan bidra til utvikling av god psykisk helse. Når et barn mister primære omsorgspersoner, kan trygg og god relasjon med andre viktige voksne eller venner være viktig. Trygg og god relasjon skaper trygg tilknytning, noe som kan være avgjørende for barnets utvikling av resiliens. Videre kan det å være forberedt på vanskelige dagligdagse situasjoner som oppstår være avgjørende for utsatte barn og unges utvikling av psykisk helse, der OAS sine tre komponenter er sentrale; hvordan håndtere og finne løsninger på situasjoner, hvordan forstå følelsene som oppstår og hva som er meningsfullt og motiverende for tilfredsstillende både kognitivt og emosjonelt (Borge, 2018, s. 31). Dette kan blant annet avhenge av trygge relasjoner og sosial støtte fra venner og familie som kan motivere, bidra til å unngå negative opplevelser, bidra til stabilitet og anerkjennelse av egenverd (Cohen & Wills, 1985, s. 311). Trygge og gode relasjoner og sosial støtte der barnet får ros og anerkjennelse kan påvirke og utvikle barnets selvbilde og den psykiske helsen, som kan bidra

til at risikosituasjoner blir enklere å håndtere (Borge, 2018, s. 85). På den andre siden vil det være utsatte barn og unge som har mangel på relasjoner og sosial støtte, noe som kan være en alvorlig risikofaktor som kan bidra til at selvbildet svekkes (Borge, 2018, s. 85). Uavhengig om barn opplever lik eller ulik type risiko og påkjenning, vil det være ulike reaksjoner basert på individuelle egenskaper som ulik grad av selvbilde og selvstendighet. Det vil være heterogene forskjeller basert på blant annet genetik og oppvekstvilkår (Borge, 2018, s. 49).

4.1.3. Miljø

Luksík (2018) påpekte i artikkel 1 at resiliens ikke kun anses som noe karakteristisk ved individet, men også som noe karakteristisk ved miljøet. Luksík (2018) mente derfor at tilgjengeligheten av resiliensfremmede ressurser og faktorer som kunne bidra til å håndtere motgang i miljøet rundt barnet, burde undersøkes mer. I artikkel 1 ble det også funnet utfordringer knyttet til miljøskifte, der blant annet barn i omsorgsbolig hadde dårlig rykte. Videre viste Luksík (2018) at noen av informantene i omsorgsbolig viste positiv utvikling av resiliens ved å drive med sport eller andre kunstneriske aktiviteter utenfor omsorgsboligen (Luksík, 2018). Dette ble forklart at bidro til selvrealisering og mestring, og er interessant i forhold til artikkel 3 der Gómez-Restrepo et al. (2022) i sin studie fant at engasjement i kunstneriske aktiviteter kunne bidra som resiliensfremmede hos unge mennesker. Studien konkluderte med at det å engasjere seg i kunstneriske aktiviteter kunne være med på å fremme resiliens og forebygge utvikling av psykiske helseproblemer hos unge.

Bronfenbrenner sin subjektive og systematiske utviklingsøkologiske modell som ser på sammenhengen mellom barns oppvekstmiljø og deres personlige utvikling, tar også for seg hvordan hvert enkelt individ sosialiseres inn i samfunnet det er del av (Bjørknes et al., 2018, s. 29 og 80). Barnet er derfor avhengig av å bli rustet før det skal ut i samfunnet på egenhånd for å kunne klare seg best mulig i uønskede situasjoner som oppstår. Både mikro- og mesonivået i Bronfenbrenner sin modell viser et godt bilde av påvirkningen mellom barnet og omgivelsene rundt som også gjør det nødvendig å se på helheten rundt barnet, og ikke bare innenfor sosialiseringsarenaen. Antonovsky så også på sammenhengen mellom samfunn og individ, og var opptatt av å forklare god folkehelse ved hjelp av sosial støtte der han så på resiliensutvikling i sammenheng mellom individ og samfunn. I likhet med Bronfenbrenner og Antonovsky, vil også forståelsen av et heterogent perspektiv være sentralt. Heterogen utviklingen av resiliens forklares gjennom egenskaper til hvert enkelt individ, som gjør det nødvendig å se på resultatet av samspillet mellom barnet og de systemene barnet er del av

som en del av resiliensfremmede faktorer. Teori gjenspeiler viktigheten av å se helheten i barnets helhetlige oppvekstmiljø i forhold til utvikling av resiliens.

4.1.4. Individuell tilpasning

Individuell tilrettelegging og bruken av individuelle strategier er ifølge artikkel 1 viktige resiliensfremmede faktorer for positiv utvikling av resiliens og håndtering av motgang. En god tilpasning og tilrettelegging til det nye miljøet, reglene, rutinene og til de andre unge, illustrerer Luksík (2018) i sin studie at kan motvirke motgang og bidra til utvikling av resiliens. I artikkelen vises også viktigheten av ivaretagelse og individuell tilpasning av hvert enkelt barns behov i omsorgsboligen for at resiliens skal utvikle seg, med fokus på individuell tilpasning der personalet jobber individuelt med å utvikle fremtidsrettede strategier, planer og livsmål med hver enkelt ungdom. I sosialiseringarena som omsorgsbolig, ble det vist at resiliensfremmede strategier i tiden på boligen kunne være avgjørende for utviklingen hos barnet (Luksík, 2018). Utsatte barn og unge i omsorgsbolig er avhengig av at boligen skaper muligheter og ressurser for selvrealisering, skaper forutsetninger for vellykket tilpasning, gir handlefrihet og utvikling av autonom selvregulering. Dette for oppbygging av selvstendighet og for å hindre frafall. Ut ifra et praktisk synspunkt, ble det vist at utviklingen av motstandskraft i stor grad avhenger av hvordan personalet tilrettelegger, motiverer og skaper mulighet for utvikling av fremtidsrettede strategier, planer og livsmål, og ivaretar ungdommene etter deres behov (Luksík, 2018). I likhet med den første artikkelen, framhever også artikkel 2 individuell tilpasning som en resiliensfremmede faktor. Her tar Leonard og Gudino (2021) for seg hvordan skolen kan tilpasse og støtte best mulig utvikling hos utsatte barn og unge ut ifra en forståelse av hvordan hvert enkelt barn opplever skoledagen samt hvordan utfordringer og suksess håndteres.

Skolen kan for utsatte barn og unge oppleves som en risikofaktor dersom det ikke legges til rette for individuell oppfølging; dårlig oppfølging og mangel på rutiner, dårlig samarbeid og kommunikasjon (Kvello, 2013, s. 224). I forhold til kulturforskjeller, vil dette være sentralt da ekskludering kan komme som et resultat av lite kunnskap, kompetanse og oppfølging fra de ansatte på skolen. Sentralt for god fungering hos utsatte barn og unge basert på individuelle faktorer, er et godt selvbilde en viktig beskyttelsesfaktor. Et godt selvbilde som en viktig beskyttelsesfaktor kan bidra til å redusere virkninger som kan oppstå etter opplevelse av risiko, og kan bidra til at barnet bygger mestring og selvtillit (Borge, 2018, s. 71). Med andre ord er det viktig å legge til rette for hvert enkelt barn og se hvert enkelt barn i kontekst, der

barnets personlige egenskaper som et godt selvbilde kan være en avgjørende resiliensfremmede faktor. Basert på heterogenitet, kan individuell tilpasning for risikoutsatte barn og unge være resiliensfremmede (Borge, 2018, s. 49).

4.1.5. Sosial støtte og relasjon

Sammenlignet med individuell tilrettelegging og individuelle strategier som resiliensfremmede, vil også systemet rundt barnet være avgjørende for utviklingen av resiliens. Luksik (2018) beskriver i artikkel 1 at aksept og sosial støtte fra de rundt seg, viste seg å være en resiliensfremmede og avgjørende faktor for å håndtere motgang som oppsto. I likhet med artikkel 1, kommer også aksept og støtte tydelig frem som en avgjørende faktor i artikkel 2. Leonard og Gudino (2021) viser i artikkel 2 at støttende relasjon med foreldre eller andre omsorgspersoner kan assosieres med økt motstandskraft hos unge. Artikkel 2 viser at sosial støtte og relasjon i stor grad avhenger av lærere og skolemiljø; en varm og god relasjon med lærere kan bidra til følelse av stabilitet og trygghet, som igjen kan bidra til følelse av tilhørighet og økt motstandskraft. Videre viser artikkel 2 viktigheten av et trygt og støttende skolemiljø som en resiliensfremmede faktor for utsatte barn og unge. Følelsen av tilhørighet i skolen, kan bidra til å fremme den positive tilpasningen for utsatte barn og unge. Relasjon og tilhørighet i skolen kan derfor være en viktige faktorer for å fremme resiliens hos barn og unge som ikke opplever trygg, støttende og sikker tilknytning i hjemmet (Leonard & Gudino, 2021). I artikkel 3 illustrerer også Gómez-Restrepo et al. (2022) viktigheten av å legge til rette for sosial støtte og relasjoner. Artikkelen viser at sosial støtte og relasjoner kan bidra til å fremme resiliens og overvinne psykiske lidelser hos unge. Det kommer frem i artikkelen at musikk og kunst har gjort det enklere for utsatte barn og unge å komme i kontakt med andre jevnaldrende ved at det er enklere å uttrykke seg, noe som dannet relasjoner og vennskap.

Som resiliensfremmede faktor i sosialiseringsarena, er sosial støtte og relasjon sentralt da resiliens på mange måter utvikles sammen med andre. I ulike sosialiseringsareaer, er barn og unge daglig sammen med andre. Det kan være andre jevnaldrende, familie, venner eller andre voksne. Gode venner og trygge voksne kan gi støttende sosiale relasjoner og bidra til tilhørighet, stabilitet og anerkjennelse hos utsatte barn og unge. Ettersom resiliens også utvikles sammen med andre, er gode venner og trygge voksne avgjørende for å skape gode relasjoner og sosial støtte. Et barn skal ha mulighet til å kunne søke trøst, nærhet og beskyttelse hos trygge voksne. Det å ha en støttende relasjon til minst én omsorgsperson som skaper trygg tilknytning, er ifølge Bowlby avgjørende for barnets resiliensutvikling. Ettersom

tilknytning er et resultat av fysisk og følelsesmessig omsorg barnet får fra omsorgspersoner (Solheim, 2013, s. 101), vil det være viktig å legge til rette for at barnet får mulighet til å skape gode relasjoner og få sosial støtte. Barn og unge som opplever omsorgssvikt og mishandling av omsorgspersoner, vil derfor være avhengig av en trygg og støttende relasjon av andre enn omsorgspersonene. På mikro- og mesonivå i Bronfenbrenner sin modell finner vi andre viktige voksne, som en lærer eller ansatte i omsorgsbolig.

Cohen og Wills (1985) viste til sosial støtte som positivt for helseutfallet dersom støttende sosiale kontakter som venner og familie kunne bidra til stabilitet og anerkjennelse av egenverd. Videre viste de at mangel på sosiale relasjoner kunne påvirke den psykiske helsen negativt (s. 311). I likhet med Cohen og Wills, forklarte også Antonovsky sosial støtte som en generell motstandsressurs som avgjørende for utvikling av den psykiske helsen (Hagen et al., 2016, s. 39).

Luksík (2018) viste i sin studie til resultater som illustrerte at utviklingen av resiliens varierte i henhold til boligmiljøet i de ulike omsorgsboligene. I noen omsorgsboliger anvendte barn og unge individuelle strategier for å håndtere motgang, mens strategien om å akseptere sosial støtte ble anvendt i andre omsorgsboliger. Strategien om å akseptere sosial støtte, gikk ut på å løse individuelle problemer ved hjelp og støtte fra de ansatte, pårørende eller venner. Dette kan knyttes opp mot «The Buffering Model». «The buffering model» viser at sosial støtte fra sine nærmeste kan bidra til at en blir mer rustet til å håndtere og regulere stress som oppstår i belastende og vanskelige situasjoner. Ifølge «The Buffering model» kan sosiale og trygge relasjoner være avgjørende for hvordan en uønsket situasjon håndteres.

5. AVSLUTNING

Med utgangspunkt i problemstillingen var målet med oppgaven å undersøke hvordan sosialiseringarenaer kan bidra til utvikling av resiliens hos utsatte barn og unge. Oppgavens problemstilling ble belyst ut ifra tre fagfelleverderte vitenskapelige artikler og teori. Jeg valgte å belyse problemstilling ut ifra litteraturstudie som metodevalg, noe som gjorde at jeg fikk innblikk i eksisterende kunnskap som handlet om det problemstillingen spurte etter. Litteraturstudie som metodevalg i denne oppgaven, viste seg å være et hensiktsmessig valg da de fagfelleverderte artiklene ga svar på det problemstillingen spurte etter.

De tre artiklene viste at individuell tilrettelegging, sosial støtte og trygge relasjoner i de ulike sosialiseringarenaene var positive resiliensfremmede faktorer. De nevnte faktorene viste seg å bidra til en positiv utvikling hos utsatte barn og unge, og bidro til å fremme psykisk helse og styrke håndteringen av uønskede situasjoner som oppsto. Funn viste at individuell tilpasning var viktig for oppbygging av barn og unges selvstendighet og et godt selvbilde, som i stor grad var avhengig av hvordan personalet i de ulike sosialiseringarenaene motiverte, skapte mulighet for utvikling, tilrettela og ivaretok individuelle behov. Oppbygging av selvstendighet og selvbilde som en viktig individuell resiliensfremmede faktor i sosialiseringarenaer viste seg å være avgjørende for å hindre frafall og utvikling av god fungering hos utsatte barn og unge. Funnene kan bidra med økt kunnskap om hvordan ansatte i ulike sosialiseringarenaer kan forebygge resiliensfremmede og hvordan de kan hjelpe utsatte barn og unge mot å utvikle dårlig psykisk helse.

LITTERATURLISTE

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide* (3. Utg.). Open University Press. **44s.***

Bjørknes, L. E., Delås, G. M., Gradovski, M., Haaland J. J., Lone A., Paulsen, E. & Søndena, K. (2018). *Sosialpedagogikkens mangfold*. Fagbokforlaget.

Borge, A. I. H. (2018). *Resiliens: risiko og sunn utvikling*. (3.utg.). Gyldendal.

Bronfenbrenner, U. (2005). *Making Human Beings Human: bioecological perspectives on human development*. California: Sage. **24 s***

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2. utg.). Gyldendal.

Cohen, S. & Wills, T. A. (1985). Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98 (2), 310-353.
https://lchc.ucsd.edu/MCA/Mail/xmcamail.2012_11.dir/pdfYukILvXsL0.pdf
43 s.*

Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.). Gyldendal. **264 s.***

Gómez-Restrepo, C., Casasbuenas, N. G., Ortiz-Henández, N., Bird, V. J., Acosta, M. P. J., Restrepo, J. M. U., Sarmiento, B. A. M., Steffen, M. & Priebe, S. (2022). Role of the arts in the life and mental health of young people that participate in artistic organizations in Colombia. 12/5/2022, Vol. 22 Issue 1.
<https://doi.org/10.1186/s12888-022-04396-y>

Hagen, M. B., Barbosa da Silva, A. & Thelle, M. I. (2016). Traumebevisst omsorg i psykisk helsearbeid: fra et tiknytningsperspektiv. Universitetsforlaget. **195 s.***

Hutchinson, G. S. & Oltedal, S. (2017). *Praksisteorier i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget. **78 s.***

- Kennair, L. E. (2022, 28. desember) Resiliens. *Store norske leksikon*. Hentet 6. februar 2023 fra <https://snl.no/resiliens>
- Kvello, Ø. (2013). Sosialisering i barnehagen: å rustes til å lykkes som samfunnsmedlem. Ø. Kvello (Red.), *Barn i utvikling*. (2. utg.) Gyldendal. **33 s.***
- Leonard, S. S. & Gudino, O. G. (2021). Beyond School Engagement: *School Adaptation and Its Role in Bolstering Resilience Among Youth Who Have Been Involved with Child Welfare Services*. 2021, Vol. 50 Issue 2
<https://doi.org/10.1007/s10566-020-09577-y>
- Luksik, I. (2018). Resilience of Young People in Residential Care. Vol. 44 Issue 5, p714-729.
<https://doi.org/10.1080/01488376.2018.1479336> **15 s.***
- Magnus, P. & Bakketeig, L. S. (2002). *Prosjektarbeid i helsefagene*. Gyldendal. **21 s.***
- Olsen, M. I. & Traavik, K. M. (2010). *Resiliens i skolen*. Fagbokforlaget. **85 s.***
- Panter-Brick, C. & Leckman, J. F. (2013). Editorial Commentary: Resilience in child development – interconnected pathways to wellbeing. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. Vol. 54, Issue 4. 333-336. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12057> **6 s.***
- Solheim, E. (2013). Utviklingsstøttene samspill I barnehagen - fokus på de minste barna. Ø. Kvello (Red.), *Barn i utvikling* (2.utg.). Gyldendal. **37 s.***
- Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å gjennomføre en litteraturstudie*. (2. utg.). Cappelen Damm. **65 s.***

